

ביאורים בתורת רבינו

לקוטי שיחות
מכ"ק אדמו"ר מליובאוויטש
עם ביאור ופירוש

פרשת נצבים-וילך ה'תשמ"ט
בענין אופן הכתרת המלך
בראש השנה שחל בשבת

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושלוש לבריאה

קובץ זה נדפס
לעילוי נשמת

הו"ח התמים

ר' יעקב

בן הרה"ח מאיר צבי ע"ה

סטמבלר

חסיד נאמן ומסור

לכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

גלב"ע י"א ניסן ה'תש"ע

ת.נ.צ.ב.ה

קובץ זה נדפס

לעילוי נשמת

ר' עזריאל צבי ב"ר מרדכי

ולעילוי נשמת

ר' שמואל ב"ר ישראל

נדפס על-ידי נכדם

ר' שמואל בן שרה ומשפחתו שיחיו

קובץ זה נדפס לעילוי נשמת

ר' פנחס ב"ר עזרא ע"ה

וזוגתו מרת אסתר הדסה ב"ר שמעון ע"ה

רומנו

ת.נ.צ.ב.ה

קובץ זה נדפס על-ידי ולזכות

ר' מרדכי

וזוגתו מרת חיה מושקא שיחיו

בן שבת

ולזכות

ליאור בת מרדכי,

יהושע בן אברהם שיחיו

יזכו להצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו בגשמיות
וברוחניות

ולזכות ר' דוד ציון בן יצחק

וזוגתו זehבה בת מרדכי שיחיו

לרפואה שלימה וקרובה

ולהצלחת בית הספר החדש 'מנחם מענדל אקדמי'
סגל המורים והמורות וכל העוסקים במלאכת הקודש

קובץ זה נדפס

לעילוי נשמת

הרה"ח ר' מאיר

בן ר' שמחה יצחק ע"ה זאיאנץ

גלב"ע ג' סיון ה'תשפ"א

נדפס על-ידי ולזכות נכדו

ר' דוד ומשפחתו שיחיו

זייאנץ

קובץ זה נדפס

לעילוי נשמת

ר' שלמה יעקב בן ר' חיים יהודה הלוי ע"ה

גלב"ע כ"ד אלול ה'תשס"א

על-ידי ולזכות בנו

ר' אליהו ומשפחתו שיחי'

וייצברג

להצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו

קובץ זה נדפס

לחיוזוק ההתקשרות לכ"ק אדמו"ר

על-ידי ולזכות הרב יוסף דוד בן רחל

וזוגתו מרת אלישבע בת רחל

וכל יוצאי חלציהם

שיחיו לאורך ימים ושנים טובות

להצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו

פתח דבר

בשבח והודיה לה' יתברך, מוגשת בזה לפני ציבור הלומדים שיחה נוספת בסדרת 'ביאורים בתורת רבינו'.

שיחה זו נדפסה בתורת מנחם התוועדויות ה'תשמ"ט ע' 341 ואילך. כאן נוספו לה קיצורים וסיכומים, ונתבארו הענינים והמושגים המובאים בה.

הביאורים נלקטו ונכתבו על ידי הרה"ת ר' מנחם מענדל שיחי' אשכנזי, והסתייענו רבות בהסברים שהשמיע הרה"ח ר' יואל ע"ה כהן בהזדמנויות שונות.

*

תודתנו נתונה להרה"ת לוי יצחק שיחי' אפשרטין על כתיבת הסיכומים ועריכת הביאורים.

תודתנו נתונה להרה"ת מנחם מענדל (בהרח"ש) שיחי' כהן על הערותיו המועילות.

כמו כן מודים אנו להנהלת קה"ת על נתינת רשות מיוחדת להדפסת השיחות.

*

שיחה מבוארת זו, מצטרפת לשיחות ומאמרים שיצאו לאור על ידינו בשנים קודמות, ובייחוד לסט הספרים "ביאורים במאמרי רבינו", שני כרכים, המאגד בתוכו שלושים ואחד מאמרים, מסודרים לפי מועדי השנה, ערוכים ומבוארים בצורה בהירה. את הספרים ניתן להשיג בקה"ת ובחנויות הספרים המובחרות.

לבקשת רבים, ניתן להוריד את הקונטרס, כמו גם הקונטרסים האחרים שנתבארו על ידינו, בכתובת: www.biurim.co.il.

*

כבר אמר דוד המלך, "שגיאות מי יבין" (תהלים יט, יג). יתכן כי נפלו אי-הבנות בעניינים המבוארים. על כן בקשתנו שטוחה בפני ציבור המעיינים לשלוח אלינו את הערותיהם ונתקנם בהזדמנות הראשונה אי"ה.

יהי רצון מהשי"ת כי העיסוק בדא"ח בכלל ובתורת רבינו במיוחד, יזרז את קיום הייעוד: "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים" (ישעיה יא, ט).

ערב שבת קודש פרשת נצבים וילך ה'תשפ"ג

כתובת למשלוח הערות: ת.ד. 485 כפר חב"ד. או: mm.ashkenazi@gmail.com

לתרומות: שם החשבון - תורת רבינו. בנק מרכנתיל סניף 732 בני ברק, חשבון 89915935.

**ביאורים
במאמרי רבינו**

www.biurim.co.il

לתרומות: biurim.co.il/shutfut

תוכן כללי

בראש השנה שחל בשבת, עבודת האדם מתבטאת בביטול במציאות – שאינו יכול לתקוע בשופר • בבית המקדש מתגלית דרגה שלמעלה מגדר ותואר, שגם בתקיעה לא נרגשת מציאות כלל • עניין זה מתקיים גם בקריאת פסוקי שופרות שבתורה, בהם נרגש גילוי רצון ה' בלבד • בשבת שלפני ראש השנה נמצאים ישראל בביטול במציאות ואין בכוחם לברך החודש, ומתברך על-ידי קריאת "אתם ניצבים" בתורה • ההוראה בעבודת האדם היא להשתדל שעבודתו תהיה ללא הרגשת המציאות.

בחצוצרות ובקרנות להודיע ולהשמיע בכל מקום התחלת מלכותם."

ועל פי זה איך יתכן מציאות של ראש השנה, "תמליכוני עליכם.. במה בשופר", ללא תקיעת שופר – איך תהיה הכתרת הקב"ה למלך אם לא על ידי תקיעת שופר?!

ומבואר בזה בדרושי חסידות⁴ שבראש השנה שחל בשבת נעשית הכתרת המלך מצד ענינו של יום השבת, ללא צורך בפעולה דתקיעת שופר, כי הכתרת המלך היא על ידי זה שמעוררים את הרצון למלוכה על ידי המשכת וגילוי התענוג⁵, וכיון שביום השבת נמשך ונתגלה התענוג העליון

א. בנוגע ל"יום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת", ש"במקדש היו תוקעין אבל לא במדינה"¹ – ידועה הקושיא איך יתכן שתדחה המצות-עשה דתקיעת שופר:

תקיעת שופר הוא ענין עיקרי בראש השנה – "מצות היום בשופר"². וטעם הדבר – לפי שענינו של ראש השנה הוא הכתרת הקב"ה למלך, כדאיתא בגמרא³ "אמר הקב"ה.. אמרו לפני בראש השנה מלכיות.. כדי שתמליכוני עליכם", והכתרת הקב"ה למלך נעשית על ידי השופר – "ובמה בשופר"³. וכמ"ש הרס"ג⁴ שא' הטעמים דתקיעת שופר הוא לפי ש"כן עושין המלכים בתחלת מלכותם שתוקעין לפניהם

4 הובא באבודרהם בטעמי התקיעות ("הענין הראשון").

5 ראה לקו"ת דרושי ר"ה נו, א ואילך. סידור (עם דא"ח) שער התקיעות רמ, ג ואילך. סה"מ מלוקט ח"א ע' תכא ואילך. וש"נ.

1 ר"ה רפ"ד. וראה רמב"ם הל' שופר פ"ב ה"ו ואילך.

2 ר"ה כו, ב – במשנה. שם כז, א. רמב"ם שם פ"א ה"ב.

3 שם טז, סע"א. לד, ב.

ביאורים בתורת רבינו

הגשמי שלו השתלשל מהעילוי הרוחני (ראה תו"מ סהמ"מ ח"ג ע' קכח). ולכן מצד עצמו אינו מעוניין למלוך על העם ולהתעסק איתו. אבל הביטול המוחלט של העם כלפיו, והבקשה העמוקה שלהם שימלוך עליהם – ממשיכים אצלו רצון ותענוג למלוך.

א "הרצון למלוכה על-ידי המשכת וגילוי התענוג"

כדי שיתעורר אצל המלך רצון למלוך צריך להמשיך ולגלות אצלו תענוג במלוכה, שכן המלך הוא נעלה ומרומם מהעם, כמ"ש לגבי שאול המלך "משכמו ומעלה גבוה מכל העם" (שהגובה

מבחינת התענוג היותר עליון¹⁰, כי אם, הבחינה שנמשכת מצד ענינו של יום השבת.

סיכום: עניינו של ראש השנה הוא הכתרת הקב"ה למלך, על-ידי שמעוררים הרצון והתענוג במלכוה. בראש השנה שחל בשבת נמשך התענוג העליון מצד עצמו ולכן אין צורך בתקיעת שופר. אמנם בבית המקדש היה אפשר להמשיך תענוג נעלה יותר.

ב. אבל עדיין דרוש ביאור והסבר:

מהענינים העיקריים דראש השנה (נוסף על הכתרת הקב"ה למלך כשלעצמה, גם) שההכתרה נעשית על ידי עבודתם של ישראל ג – "אמרו לפני בראש השנה מלכות.. שתמליכוני עליכם", שישראל על ידי עבודתם פועלים הכתרת הקב"ה.

מצד עצמו ב, אין צורך בפעולתם של ישראל על ידי תקיעת שופר. ובלשון חז"ל – ששבת "מקדשא וקיימא"⁶ מצד עצמו, דלא כיום טוב ש"ישראל אינהו דמקדשינהו לזמני" (ישראל הם אלו שמקדשים את הזמנים - כיוון שקידוש החודש קובע את תאריכי המועדים)⁷, שלכן אומרים ביום טוב "מקדש ישראל והזמנים" (וכן בראש השנה – "מקדש ישראל ויום הזכרון"), מה-שאיין-כן בשבת ש"מקדשא וקיימא" ללא פעולתם של ישראל⁸. ואף-על-פי-כן, "במקדש היו תוקעין" – כי, "יש כמה בחינות בענין התענוג לאין קץ ותכלית", וכיון שבמקדש יכולים להמשיך תענוג נעלה יותר מהתענוג שנמשך על ידי השבת, לכן במקדש היו תוקעין כדי להמשיך התענוג היותר עליון, מה-שאיין-כן במדינה שבלאו הכי אי-אפשר להמשיך

6 ביצה יז, א.

7 ברכות מט, א.

8 אע"פ שישראל מוסיפים בקדושת השבת – "וקראת לשבת עונג" (ישעי' נח, יג), "המענג את השבת" (שבת קיח, סע"א) – ראה סה"מ מלוקט שם ע' חכג. וש"נ.

9 וכן ב"כל מקום שיש בו בית דין קבוע והוא שיהיה סמוך כו'" (ר"ה רפ"ד. רמב"ם שם פ"ב ה"ט). ולהעיר מהידוע שבבית דינו של הרי"ף תקעו ביום טוב

של ראש השנה שחל בשבת (ר"ן וריטב"א ועוד – ר"ה שם. מגיד משנה שם).

10 מצד ירידת הדור בזמן בית שני, ש"לכן גזרו בו חכמים כמה גזירות וסייגים" ("כנודע בגמרא שרוב הגזירות והחומרות והסייגים היו בזמן בית שני דוקא"), כולל גם גזרה דרבה לדחות המצות עשה דתקיעת שופר בראש השנה שחל בשבת; מה-שאיין-כן בזמן בית ראשון שהיו ישראל במדרגה נעלית יותר, ויכלו להמשיך בחינת התענוג היותר עליון גם במדינה (לקו"ת שם נו, ג. דרושים שבהערה 5).

ביאורים בתורת רבינו

ב "ביום השבת נמשך ונתגלה התענוג העליון מצד עצמו"

התענוג העליון שביום השבת נובע משלושה דברים: "הא' בחינת המנוחה .. כאדם שמתענג כאשר נח ושובת ממלאכתו .. הב' מענין גמר כל מלאכתו דוקא .. על דרך גמר כל דבר עבודה שעושים משתה ושמחה על הגמר דוקא .. הג' במה שהענין טוב בעיניו וכמ"ש כל אשר עשה

ג "שההכתרה נעשית על-ידי עבודתם של ישראל"

כלומר, גם אילו יצויר שהיה ניתן לפעול את הכתרת המלך שלא על-ידי עבודה, הרי לא זו הכוונה העליונה. אלא הרצון הוא שהקב"ה ימלוך על ידי עבודת האדם. וראה במילואים.

והנה טוב" (סידור עם דא"ח רמב ע"ד).

מעצמו, מצד ענינו של יום השבת) יחסר הענין שההכתרה צריכה להיות על ידי עבודתם של ישראל דוקא?!

ויש לומר, שגם זה שאין תוקעין בשופר הוא חלק מכללות העבודה דתקיעת שופר (בנפש האדם¹⁷), היינו, שאין הכוונה שבראש השנה שחל בשבת לא קיימת העבודה דתקיעת שופר¹⁸, כי אם, שהעבודה דתקיעת שופר היא באופן של שלילה, שאין תוקעין בשופר, ולא עוד, אלא, שבעבודה זו יש עילוי לגבי העבודה דתקיעת שופר בפועל ממש בראש השנה שחל בימות השבוע (דפשיטא שקדושת השבת אינה גורעת ח"ו ממעלת ראש השנה, אלא אדרבה, שעל ידי השבת ניתוסף עוד יותר במעלת ראש השנה), ועבודה נעלית עוד יותר – במקדש, שבו תוקעין בשופר בפועל ממש גם בראש השנה שחל בשבת, כדלקמן.

סיכום: מהעניינים העיקריים בראש השנה הוא עבודת האדם, ולכן נקבע דווקא ביום בריאת האדם. ויש לומר שהעדר התקיעה

וכידוע¹¹ הביאור בטעם קביעת ראש השנה באחד בתשרי, יום ברוא אדם הראשון, שהוא יום ששי למעשה בראשית, ולא בכ"ה באלול, יום ראשון למעשה בראשית – כיון שבהתחלת הבריאה היו כל הענינים מצד "כי חפץ חסד הוא"¹², אבל עכשיו באתערותא דלתתא תליא מילתא, שצ"ל על ידי עבודת האדם דוקא¹³, כמו שהיה ביום ברוא אדם הראשון שהכתיר את הקב"ה למלך באמרו "ה' מלך גאות לבש"¹⁴, וגילה מלכותו של הקב"ה בכל הבריאה, באמרו לכל הנבראים שבעולם "בואו ונשתחוה ונכרעה נברכה לפני ה' עושונו"¹⁵, ולכן נקבע ראש השנה ליום ברוא האדם, כיון שישראל ("אתם קרויין אדם"¹⁶), על שם אדם הראשון, שהיה כלול מכל נשמות ישראל ובכל נשמה יש חלק מנשמת אדם הראשון¹⁶) מכתירים הקב"ה למלך (על עצמם, ועל ידי זה גם) על כל העולם.

ועל פי זה צריך להבין: איך יתכן שבראש השנה שחל בשבת שאין תוקעין בשופר (כיון שנמשך התענוג

ממש, יש גם תוכן המצוה (כוונת המצוה וכיו"ב) בעבודת האדם, כמ"ש הרמב"ם (סוף הל' תמורה) ש"רוב דיני התורה אינן אלא .. לתקן הדעות וליישר כל המעשים". ומפורש בנוגע לתקיעת שופר – "אף-על-פי שתקיעת שופר בראש השנה גזירת הכתוב, רמז יש בו כו" (רמב"ם הל' תשובה פ"ג ה"ד).

18 ובלאה"כ איאפשר לומר כן, שהרי, גם בראש השנה שחל בשבת אומרים פסוקי שופרות, היינו, שגם בשבת ישנה העבודה דשופר. וראה לקמן ס"ט.

11 ראה ד"ה זה היום תשמ"א (סה"מ מלוקט ח"ב ע' צט ואילך), תשמ"ב (סה"מ מלוקט ח"ב ע' ג ואילך). וש"נ.

12 מיכה ז, ח.

13 תהלים צג, א.

14 שם צה, ו. וראה פרד"א פ"א.

15 יבמות סא, רע"א.

16 לקו"ת נצבים מז, ב.

17 כמו בכל המצוות, שנוסף על קיום המצוה בפועל

ביאורים בתורת רבינו

צריכה להיות על-ידי עבודת האדם דוקא (ובטעם הדבר ראה במילואים).

ד "עכשיו .. צ"ל על-ידי עבודת האדם דוקא" בריאת העולם היתה מצד הקב"ה עצמו – "כי חפץ חסד הוא", אבל לאחר הבריאה, כל המשכה

ירים ידו לעשות מלאכה, ואפילו לא באופן ד"מחוי במחוג" (מסמן ברמיה)²⁴ בלבד.

ומזה מובנת מעלת הביטול בראש השנה שחל בשבת:

אף-על-פי שכל שבת קשור עם ענין הביטול (כנ"ל), הרי מובן שהביטול דראש השנה שעל ידו פועלים הכתרת המלך הוא באופן נעלה יותר מהביטול דשבת²⁵. ולאידך, "אהני"²⁶ הביטול דשבת להביטול דראש השנה, שהביטול דראש השנה שחל בשבת הוא בבחינת "שבת שבתון"²⁷, "שבת בשבתו"²⁸, לגבי הביטול ד(שבת ו)ראש השנה סתם (שחל בימי השבוע).

סיכום: העבודה דשופר הוא ענין הביטול, שהוא המעורר רצון למלוכה. גם השביתה בשבת קשורה לביטול – שמצד גילוי האור ביום זה לא שייך לעשות מלאכה בפני המלך. והביטול בראש השנה שחל בשבת הוא בחינת "שבת שבתון".

היא עבודה באופן של שלילה, שיש בה מעלה על התקיעה בפועל. אמנם התקיעה במקדש היא עבודה נעלית יותר, כדלקמן.

ג. **ויובן בהקדם הביאור דתקיעת שופר ושבת בעבודת האדם**¹⁹:

העבודה דשופר ("תמליכוני עליכם.. ובמה בשופר") היא ענין הביטול²⁰ – כידוע²¹ שהכתרת המלך נעשית על ידי הביטול של העם, שעל ידי זה שמתבטלים לפניו במסירת רצונם ונפשם אליו, מתעורר המלך לחפוז במלוכה.

וכן העבודה דשבת קשורה עם ענין הביטול – כמבואר בדרושי חסידות²² שענין השבת הוא ש"שובת ונח כעומד לפני המלך בביטול", היינו, שבימות החול שהאור האלקי אינו בגילוי, אזי נרגשת מציאות האדם שעושה מלאכתו כו', מה-שאינ-כן ביום השבת, דמקדשא וקיימא על ידי הקב"ה, "ויקדשהו"²³ ה, הרי זה כמו העומד לפני המלך ו, שלא

19 בהבא לקמן – ראה גם מכתב כ"ה אלול שנה זו.

20 ולכן תוקעין בשופר של בהמה דוקא שיש בה בחינת ביטול יותר לעורר בחינת ביטול שלמעלה מן הדעת, וגם התקיעה עצמה היא בקול פשוט וברעותא דלבא שבבחינת למעלה מן הדעת כו' (לקו"ת שם נו, ד. דרושים שבהערה 5).

21 ראה בארוכה סה"מ תרס"ה ע' ב ואילך. תש"ג ס"ע 6 ואילך. וראה לקו"ת וסידור שבהערה 5. ובכ"מ.

22 סה"מ צ להצ"צ מצות מילה פ"ה (דרמ"צ ח, א). ובכ"מ.

23 יתרו כ, יא.

24 ראה פסחים נו, ב. חגיגה ה, ב – הובא בסה"מ צ שם.

25 להעיר מהידוע שהביטול שבכל השנה הוא למטה מכל הכחות פנימיים, והביטול דראש השנה הוא בפנימיות ועצמות הנפש (סה"מ תש"ב ע' 8. ועוד).

26 ל' חז"ל – זבחים צא, רע"א.

27 תשא לא, טו. ועוד.

28 פינחס כח, יו"ד.

ביאורים בתורת רבינו

ו "בימות החול שהאור האלקי אינו בגילוי .. מה-שאינ-כן ביום השבת, הרי זה כמו העומד לפני המלך" ביום חול ישנם צמצומים על האור האלוקי, שאינו מאיר בגילוי. כלומר, שיש מקום להרגשה

ה "מה-שאינ-כן ביום השבת דמיקדשא וקיימא"

וזה מסמל שקדושת השבת נמשכת מדרגה אלוקית כזו בה מעשי הנבירים לא תופסים מקום (ראה תו"א יתרו סט, ג).

וההוספה בהביטול דיום השבת לגבי הביטול דראש השנה – שעל ידי הביטול להמלך אינו יכול לעשות שום פעולה, אפילו לא פעולה של השתחוואה, כאמור, שבעמדו לפני המלך הרי הוא בביטול בתכלית.

וביאור הענין – ב"ביטול" יש ב' אופנים (בכללות):

אופן הא' – שהאדם מבטל את עצמו ומוסר נפשו ורצונו להקב"ה עד שכל מציאותו אינה אלא "עבד מלך"²⁹, כמו העבד שכל מציאותו היא מציאות האדון³⁰, אבל אף-על-פי-כן, כיון שישנה "עבודה" של "ביטול" שנעשית על ידי העבד, נרגשת מציאותו של העבד ט.

ואופן הב' – בעמדו לפני המלך באופן שמציאותו אינה נרגשת כלל, עד

ד. ויש לבאר מעלת הביטול דראש השנה שחל בשבת לגבי ראש השנה סתם – על דרך השבת הראשונה שהיתה בסמיכות ובהמשך לראש השנה הראשון^ז, ביום ששי למעשה בראשית, ערב שבת:

אף-על-פי שביום ששי למעשה בראשית פעל אדם הראשון הביטול בכל הבריאה, "בואו נשתחוה ונכרעה גו"³¹ – לא ה'ה' הביטול בתכלית השלימות, כי, נוסף לכך שהביטול ה'ה' מצד הטעם, "בואו נשתחוה גו" לפני ה' עושנו" (דכיון שהוא "עושנו" צריכים להיות בטלים אליו)³², הרי, ההשתחוואה עצמה היא פעולתו של המשתחוה, וכיון שהוא עושה פעולה, אפילו פעולת ההשתחוואה שמבטאת הביטול שלו, הרי זה באופן שנרגשת מציאותו.

ואחר כך קונה האדון ממנו, כי אם, שמלכתחילה קנה רבו (ראה חידושי הרשב"א שם). וראה בארוכה המשך תרס"ו ע' שכו ואילך.

29 ראה שבועות מז, ב.

30 ולכן "כל מה שקנה עבד קנה רבו" (קידושין כג, ב. וש"נ) – שאין זה באופן שתחילה קונה העבד

ביאורים בתורת רבינו

בכל זאת, כיוון שהוא ביטול שמצד טעם – אין זה ביטול אמיתי, כי הוא מיוסד על מה ששכלו מחייב, ונמצא שבעומק העניין מה שקובע אצלו הוא שכלו ולא הקב"ה.

ט "נרגשת מציאותו של העבד"

לכאורה יש לתמוה: הרי העבד הוא קנין כספו של האדון וכאחד מחפציו, ובמה נרגשת מציאותו? אלא שביטול העבד מתבטא בפעולות שלו, והרי עצם היכולת לעשות פעולה (וכל שכן העשייה עצמה) מראה על הרגשת מציאות.

ובעומק יותר: עשייתו של העבד מבטאת שיש כאן 'מישהו' שבטל, ומזה משמע שהביטול הוא דבר נוסף על עצם מציאותו – שישנו מציאות

כביכול שהאדם אינו עומד לפני המלך. אבל בשבת מאירה בחינת "לית אתר פנוי מיניה" ונרגשת יותר העובדה שנמצאים לפני הקב"ה.

ז "השבת הראשונה שהיתה בסמיכות ובהמשך לראש השנה הראשון"

ולכן היתה בה המעלה של ראש השנה שחל בשבת.

ח "הביטול היה מצד הטעם, בואו נשתחוה גו' לפני ה' עושנו"

הביטול מצד שהוא "עושנו" הוא דרגא גבוהה, שהוא מכיר בכך שהקב"ה בורא בכל רגע את כל מציאותו (שהרי "עושינו" הוא לשון הווה). אך

היינו, "פעולה" של "לייחדך" את הקב"ה, ובמילא, נרגש ענין של "מציאות": ולמעלה מזה – עצם הנשמה שאין לקרותה בשם³³, כיון שאין מציאות שיאמר עליה שם ותואר (אפילו לא "יחידה לייחדך") יב, ביטול בתכלית.

סיכום: יש שני אופנים בביטול: הראשון, שנרגשת מציאותו. והשני, שאינה נרגשת כלל. ולדוגמא: ביום שישי למעשה בראשית, פעל אדם הראשון ביטול בבריאה באמירת "בוא ונשתחוה". אבל בביטול זה נרגשה מציאות המשתחוים, ורק למחרת, ביום השבת, היתה שביטה גמורה. וכך במסירת נפש – מצד בחינת היחידה עדיין נרגש שמוסר נפשו, ואבל מצד עצם הנשמה אין מציאותו נרגשת כלל.

כדי כך, שלא שייך לומר שהוא "בטל" אל המלך, כיון שאין מציאות חוץ מהמלך, ביטול בתכלית¹.

ועל דרך הידוע בענין המסירת נפש: יש מסירת נפש באופן שנוסף לכך שמבין בשכלו³¹ שבשביל הקב"ה צריך למסור נפשו, המסירת נפש עצמה היא באופן שנרגש ש"מוסר את נפשו" להקב"ה; ויש דרגא נעלית יותר – שלא שייך לקרותה בשם "מסירת נפש", כיון שאין מציאות של "נפש" שמוסרים אותה להקב"ה יא, כי אם, הקב"ה לבדו.

ויש לומר, שהביטול והמסירת נפש לאמיתתו הוא למעלה גם מבחינת היחידה, כי, הביטול והמסירת נפש ד"יחידה", הוא (כמודגש בשם "יחידה") באופן ד"יחידה לייחדך"³²,

33 ובלשון הידוע – "חמשה שמות נקראו לה" (ב"ר פי"ד, ט), היינו, שגם "יחידה" אינה אלא "שם", תואר מסויים, להנשמה עצמה שהיא למעלה משם כ" (ראה סה"מ תרצ"ו ס"ע 56. וש"נ).

31 ועל דרך מ"ש בס"פ נצבים "לאהבה את ה' אלוקיך" כי הוא חייך, אהבה ע"פ טעם כו'.

32 נוסח הושענות דיום ג. וראה לקו"ת פ' ראה כה, א. כז, א. ובכ"מ.

ביאורים בתורת רבינו

יא "אין מציאות של נפש.."
לכאורה הכוונה שמאירה אצלו האמת של אלוקות, כפי ההשקפה של אלוקות על העולם (כדלעיל בביאור הקודם) – שמלכתחילה כל מציאות הנפש היא לשמש את קונה.

יב "פעולה" של "לייחדך" .. ולמעלה מזה – עצם הנשמה"

עניין זה צריך עיון, שהרי גם לגבי בחינת היחידה מבואר שאין בה שום מקום למציאות האדם. כלומר, שאין זה כמו בחינת 'חיה' שנרגש בה שתי הברירות, אלא שהיא רוצה ומחליטה לבחור בקדושה, אלא שביחידה לא שייך אחרת, וכלשון הידוע (לקו"א ספ"ח) "אי אפשר כלל לכפור בה' אחד". ואם כן צריך עיון איזה 'מציאות' יש ביחידה, ומה עמוק יותר בעצם הנשמה?

של אדם בעל שכל ומידות, אלא שהוא מבטל את עצמו אל האדון. כלומר, שגם לאחר שמתבטל, עדיין נרגש שמצד עצמו יש לו מציאות, אלא שהוא מוותר עליה בשביל להיות עבד. כפי שמבואר להלן בנמשל (סעיף ה) "שישנו מציאותו של האדם המבטל את עצמו להקב"ה". מה-שאין-כן באופן הב' שביאר (בנמשל) הרי הוא בטל בעצם.

י "בעמדו לפני המלך.."

"ביטול אל המלך" פירושו שישנה מציאות האדם, והיא מבטלת את עצמה בביאור הקודם). אבל בעמדו לפני המלך, נרגשת רק רוממות המלך. והרי מצד המבטל של המלך – אין לו מציאות בפני עצמו, וכל עניינו הוא לשרת את המלך. ובעמדו לפני המלך נרגש בו עניין זה, ולכן מציאותו הפרטית נאבדת לגמרי.

להקב"ה, "בואו נשתחוה גו'", כיון שאין מציאות כלל זולתו ית'.

ויתירה מזה – שלילת ההשתחוואה היא (לא רק מצד המשתחוה, אלא) גם מצד פעולת ההשתחוואה עצמה יג, כאמור לעיל (ס"ג) שבעמדו לפני המלך לא ירים את ידו, אפילו לא באופן ד"מחוי במחוג", שבוזה נכללת גם השלילה דפועולת הביטול (על ידי תקיעת שופר), כי, גם פעולת הביטול היא בבחינת "מחוי במחוג"³⁴, ובעמדו לפני המלך אין שום מציאות, כי אם מציאות המלך בלבד.

ומזה מובן שגם בראש השנה שחל בשבת נעשה הקב"ה מלך על ידי עבודתם של ישראל, אלא, שעבודתם אינה באופן של עשי' ופעולה חיובית,

ה. על פי זה יש לבאר החילוק שבין הביטול בראש השנה שחל בימי השבוע שמתבטא על ידי תקיעת שופר, להביטול בראש השנה שחל בשבת שמתבטא על ידי זה שאין תוקעין בשופר:

התקיעה בשופר היא "פעולה" של "התבטלות", שמבטל את עצמו להקב"ה, ומכתירו למלך עליו ועל העולם כולו, על דרך הכרזתו של אדם הראשון "בואו נשתחוה גו'", היינו, שישנה מציאותו של האדם המבטל את עצמו להקב"ה ומכתירו למלך על כל העולם, היינו שנרגשת מציאותו.

אבל, כשמגיע לדרגא כזו שהוא בטל במציאות לגמרי (לא רק שמבטל את עצמו, אלא שבטל בעצם) – לא שייך שיתקע בשופר ויכריז על הביטול

העבודה האמיתית היא כלא ממש, ואדרבה לחטא יחשב כו"ט³⁴ (וראה ד"ה ויכנעו עמי תרנ"א).

34 ועל דרך המבואר במק"א (ד"ה החלצו תרנ"ט פי"ג) ש"לפי אמיתת עוצם גדולתו ורוממותו גם

ביאורים בתורת רבינו

יג "שלילת ההשתחוואה היא גם מצד פעולת ההשתחוואה עצמה"

עומק עניין זה יובן על פי המבואר לעיל (ביאור ט) שישנו חיסרון בכך שהביטול הוא דבר נוסף על האדם. ולדוגמא מאדם שהשיג שהקב"ה מחדש את הבריאה בכל רגע. במקרה זה, כל הביטול מתבסס על השכל. והרי השכל מצד עצמו, יכול להבין גם היפך מאחדות ה'. ולכן, גם כשהשכל מבין עניינים אלווקיים, הרי זה דבר נוסף על מציאותו.

אמנם כאן מוסיף בעומק יותר: גם הסברה של 'אין עוד מלבדו' היא עניין של סברה, ולא הקב"ה עצמו. וכמו כן הרגש של 'אין עוד מלבדו' אינו ה"אין עוד" עצמו, אלא רגש המתעורר ממנו (למרות שאין כאן שום ענין אחר מלבד הרגש של אין עוד). וכך גם התבטלות והשתחוואה - אינם אלוקות ממש, אלא פעולת התבטלות,

שהיא מושג אחר מחוץ לאלוקות. ולכן בעמדו לפני המלך (באם מרגיש את רוממות המלך, ואת השקפת המלך עליו שמלכתחילה כל ענינו הוא עבור המלך) נרגשת רק מציאות המלך, ואפילו "השתחוואה" פעולה של ביטול, מושללת.

יד בהערת רבינו 34 "גם העבודה האמיתית היא כלא ממש, ואדרבה לחטא יחשב" לכאורה תמוה: אפשר להבין ש"לפי אמיתת עוצם גדולתו ורוממותו, גם העבודה האמיתית היא כלא ממש", אבל מדוע "לחטא יחשב"?

ובד"ה החלצו המובא בהערת רבינו ממשיך ומבאר עניין זה: "כמו על דרך משל מלך גדול ונורא, הרי כשעובדים אותו שלא לפי ערך גדולתו הרי זה שפלות לפניו, כי כל עבודה צריכה להיות לפי ערך הנעבד. ואינו דומה העבודה והשירות לפני אדם פשוט, כמו לפני מלך גדול. וכשיעבוד

שהאדם מבטל את עצמו (ואת העולם) לגבי האור האלקי שמחיה ומהוה ומקיים אותו. אבל מצד האור האלקי שלמעלה מהעולם – אין מציאות זולתו ית', ביטול המציאות לגמרי.

וזהו גם החילוק שבין ימות החול ליום השבת – שבימות החול האור האלקי הוא באופן של צמצום וירידה למטה להוות ולהחיות כל פרטי הנבראים דששת ימי בראשית, כמאמר³⁵ המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית, היינו, שהעולם הוא יש ומציאות, וצריך לבטלו, מה- שאין-כן ביום השבת, "ויכל אלקים גו' וישבות גו' מכל מלאכתו אשר עשה"³⁶, אזי נתעלה האור האלקי ונכלל במקורו טו, והעולמות עולים לשרשם ומקורם, עולמות ב"ע (בריאה יצירה עשיה) מתעלים

אפילו לא הפעולה דהשתחוואה (הביטול שעל ידי תקיעת שופר), כי אם, על ידי זה שבטלים בתכלית עד שאין יכולים לתקוע בשופר.

סיכום: תקיעת שופר היא "פעולה" של התבטלות, בה נרגשת מציאות האדם. אבל בראש השנה שחל בשבת, העבודה היא שבטלים בתכלית עד שאין יכולים לתקוע בשופר.

ו. ויש לומר, שב' האופנים האמורים בהביטול (פעולת ההתבטלות או ביטול בעצם) קשורים עם ב' אופנים בגילוי האור האלקי:

מצד האור האלקי שמתלבש בעולם להוותו ולהחיותו ולקיימו, ישנה מציאות העולם והאדם טו, אלא,

36 בראשית ב, ב.

35 נוסח ברכת יוצר.

ביאורים בתורת רבינו

מבטאים את העניין שהעולם נרגש למציאות (וראה בענין זה באריכות בד"ה שובה ישראל תשל"ז סעיף ב ובביאורינו שם).

טז "ביום השבת .. נתעלה האור האלקי ונכלל במקורו"

וביאור העניין יובן על פי משל מעשיית מלאכה למטה: הסיבה לכך שהאדם מתעייף כשעושה מלאכה, היא מפני שמקורו של כח המעשה הוא בנפש. ואם כן, כאשר עושה פעולה, הרי הכח מתרכז בפעולה ובכך מתרחק ממקורו. ולכן הוא מתעייף ונעשה חסר כח, כי מתרחק ממקורו. אבל כאשר נמצא במנוחה, חוזר כח המעשה למקורו (וזהו הביטוי באידיש לגבי מנוחה 'קווען צו זיך' - לחזור לעצמו) (ראה סה"מ תרס"ה ע' רלו).

והנה, כאשר הכח מתרכז בפעולה, ברור שיש לפעולה חשיבות. אבל כאשר הכח חוזר לשרשו, הוא מרומם מהפעולה הפרטית.

לפני מלך כמו העבודה לפני אדם פשוט, הרי זה לחטא יחשב והוא כמורד במלכות שמשפיל כבודו כו".

וכך גם בנוגע ל"השתחוואה": אף שהיא מורה על ביטול, כיוון שאינה מספקת כדי לבטא את (ביטולו האמיתי לגבי) רוממות המלך עצמו, הרי בדקות זהו בדוגמת "מחוי במחוג".

טז "מצד האור האלקי שמתלבש בעולם להוותו ולהחיותו ולקיימו, ישנה מציאות העולם והאדם"

אמנם אור זה מהווה ומחיה את העולם בכל רגע, ולעולם אין שום קיום ומציאות עצמאית. אבל בכל זאת, מכיון שהאור מתלבש בעולם, יש לעולם ערך לגביו, ולכן נוצר עולם עם גדרים וחלוקות שונות, וכמו בגוף האדם נוצר ראש ורגל, והראש נעלה מהרגל וכדומה. שכל חילוקים אלו

לדרגת האלקות שאינה בערך העולם (שלגבי דרגא זו לא ישנה מציאות העולם³⁹), ולכן גם הביטול הוא באופן של העדר הפעולה והעשייה, שאין תוקעין בשופר, ביטול בתכלית.

ויש לומר שכן הוא גם בנוגע להמשכת וגילוי מלכותו ית' שפועלים על ידי הביטול (ענין ההכתרה) – שההמשכה בראש השנה שחל בשבת על ידי הביטול בתכלית שמתבטא בזה שאין תוקעין בשופר, היא נעלית יותר

לעולם האצילות³⁷ שבו מאיר ומתגלה בחינת החכמה, שענינה תכלית הביטול, ש"הוא לבדו הוא ואין זולתו"³⁸ י.

ועל פי זה יש לומר, שבראש השנה שחל בימות השבוע הביטול (בגלוי) הוא לדרגת האלקות שבערך למציאות העולם, להוות העולם ולמלוך עליו, ולכן גם הביטול הוא על ידי פעולה ועשייה דתקיעת שופר, באופן שנרגשת מציאותו: מה-שאין-כן בראש השנה שחל בשבת – הביטול (גם בגלוי) הוא

שהעולם הוא מציאות ולא דמיון (כידוע הראייה מהדין דשנים לוקטין קישואין) הוא רק לגבי האין שמהוה את היש, אבל לגבי עצמות אור אין-סוף "אין שום מציאות כלל" יח.

37 ראה סה"מ תרס"ה ע' יא. תש"ג ע' 40.

38 תניא פל"ה בהגה"ה.

39 להעיר מהמשך תרס"ו ע' תלד, שהמבואר בכ"מ

ביאורים בתורת רבינו

ניתן לתפוס דברים שלמעלה מיכולת שכלו.

לכן בינה היא ידיעה שבבחינת 'מציאות', כי היא מיוסדת על השגת האדם. אבל חכמה היא ידיעה שבבחינת 'ביטול', כיוון שאינה מיוסדת על השגת האדם אלא על ראיית הדבר.

ויתירה מזו: בינה היא הכח לתפוס את הדבר לפי גדר הבנתו, מה-שאין-כן חכמה היא בחינת ביטול, שיוצא מגדרי עצמו לתפוס הדבר כפי שהוא. ונמצא שבבינה יש רק השגה אלוקית ואילו בחכמה מאירה בחינת 'הוא לבדו ואין זולתו' עצמה.

יח בהערת רבינו 39 "לגבי עצמות אור אין-סוף אין שום מציאות כלל" ענין זה צריך ביאור לכאורה: מה פירוש הדבר שלגבי העצמות אין שום מציאות, וכי הוא מתעלם ממציאות העולם?

והענין יובן על פי משל: בעולם של שכל, אין מושג של מישוש, ולכן אין מקום לומר על סברא שהיא מרובעת או עגולה. לכאורה, כיצד השכל מתעלם ממציאות חוש המישוש? אלא שאין

וזהו מה שביום חול, הכח האלוקי מתעסק בבריאת העולם, ובכך לעולם יש חשיבות לגביו. אבל בשבת, כיוון שהקב"ה נמצא במנוחה - האור האלוקי נתעלה ונכלל במקורו כפי שהוא למעלה מהבריאה, ושם העולם אינו תופס מקום.

יז "בחינת החכמה, שענינה תכלית הביטול, שהוא לבדו הוא ואין זולתו"

ההבדל בין 'חכמה' ל'בינה' הוא על-דרך ההבדל בין 'ראיה' ל'שמיעה' (ראה תו"א משפטים עה, א):

באופן כללי, אדם יכול לקלוט דבר על ידי שני אופנים: הבנה (שמיעה) וראיה. וההבדל ביניהם: הבנה מגיעה מצד האדם. כלומר, על-ידי שהאדם מבין ומשתכנע בשכלו בקיום הדבר. אבל הקליטה שעל ידי ראיה, אינה מגיעה מצד האדם אלא מצד הדבר, משום שהדבר עצמו גלוי.

אמנם בהבנה גופא, ישנו ענין החכמה, שהיא הבנה בדרך של ראיה: כאשר האדם מתרכז בדבר מסוים עד שהדבר מתחיל להאיר אצלו (עד לדרגא שכאילו רואה אותו בעיני השכל) אזי הידיעה היא מצד הדבר עצמו ולא מצד ההבנה שלו, ובאופן זה

מההמשכה שעל ידי הפעולה דתקיעת שופר בראש השנה שחל בימות השבוע.

המציאות לגמרי?

ויש לומר הביאור בזה:

גם שלילת המציאות שייכת לגדר המציאות, שלכן יש צורך בשלילת המציאות, מה-שאינ-כן בענין שלא שייך לגדר המציאות כלל לא שייך אפילו השלילה דמציאות. ועל דרך מש"כ רבינו הזקן בתניא⁴⁰ – "כאומר על איזו חכמה רמה ועמוקה שאי אפשר למששה בידים, שכל השומע יצחק לו, לפי שחוש המישוש אינו מתייחס ונופל אלא על עשי' גשמית הנתפסת בידים" י"ט.

ועל דרך זה בנדון דידן, שגם זה שבעמדו לפני המלך אינו מרים את ידו לעשות מאומה (אפילו לא להשתחוות למלך), היינו, שלילת מציאותו – הרי זה מפני ששייך עדיין לגדר המציאות,

סיכום: בימות החול, וכן בראש השנה שחל בימות השבוע, מתגלה אור אלוקי שמתלבש בעולם ולגביו הוא יש ומציאות, והעבודה היא לבטל המציאות, ולכן צריך פעולה דתקיעת שופר. אבל בשבת מתעלים העולמות לאצילות, שם אין מציאות זולתו, ולכן גם הביטול הוא בכך שאין תוקעין בשופר. ועוד יש לומר שגם המשכת המלוכה בזה היא נעלית יותר.

ז. אמנם, על פי זה צריך להבין זה שבמקדש תוקעין גם ביום טוב של ראש השנה שחל בשבת – הרי במעמד ומצב של ביטול המציאות אין מי שיתקע בשופר, והתקיעה בשופר מוכיחה (לכאורה) שיש מציאות האדם שמבטל את עצמו כו', ולא ביטול

40 שעה"ה פ"ט.

ביאורים בתורת רבינו

ולומר שלא ניתן למשש אותה. ואפילו בנוגע לקול וריח שלא ניתן לראות אותם, כיוון שהתפשטותם מוגבלת עד למקום מסויים בלבד ובו מסתיימים הרי זה מראה על שייכות לגשמיות. ולכן גם עליהם ניתן לשלול ולומר שלא ניתן למשש אותם. כלומר, שאפילו ענין השלילה שייך רק בין דברים שיש ביניהם שייכות. אבל מושג כמו חכמה, כיוון שאינו שייך כלל לגשמיות – לא מתאים אפילו לשלול ולומר שהחכמה כל כך עמוקה עד שלא ניתן למשש אותה, כי אין ביניהם כל שייכות.

ויש להוסיף, שבמשל זה, הרי באמת החכמה מושללת מעניין המישוש, שהרי אין שום דרך למשש חכמה עמוקה. ואין זאת אלא ששלילה זו אינה מגדירה את הפלאת החכמה ואדרבא לצחוק יחשב. אבל כאשר מדובר על מהותו ועצמותו ית', הרי זה ענין נעלה יותר – שמצד אחד אין לו שום

הכוונה שהוא מתעלם ממציאותו, כי אם שהוא קיים ברובד אחר, בו מושג המישוש לא קיים. וכך לגבי העצמות, כל מציאותו של העולם לא קיימת.

אמנם מאידך, הרי בהערה מביא את הדין של "שנים לוקטין קישואין, העושה מעשה חייב והאוחז את העיניים פטור". דין זה מובא בדא"ח כהוכחה לכך שהעולם אינו דמיון, שהרי אם הוא דמיון – מדוע העושה מעשה חייב, הרי גם זו היא אחיות עיניים. מן ההכרח אם כן לומר שיש מקום למציאות העולם. וביישוב הדברים ראה במילואים.

יט "חוש המישוש אינו מתייחס ונופל אלא על עשי' גשמית"

כלומר, שלילת חוש המישוש שייכת רק בדבר שיש לו שייכות לגשמיות, וכמו לגבי אש, כיוון שיש לה שייכות לגשמיות – מתאים לשלול

הוא שתהיה איזו עשייה, בודאי שלא יתעכב אפילו לרגע אחד לעשות הדבר, כיון שאינו חושב כלל על עצמו, גם לא על שלילת מציאותו, וכל ענינו הוא שרצון המלך נשלם על ידו כב.

אם כי באופן של שלילת המציאות כ.

מה-שאינ-כן כשאנו שייך לגדר של מציאות כלל (גם לא שלילת וביטול המציאות), וכל ענינו הוא המלך עצמו כא – אזי, כשרצון המלך

ביאורים בתורת רבינו

לבחירת ה': באם ה' יבחר שבראש השנה יהודי יהיה במצב של ביטול עד כדי שמציאותו נאבדת, הוא יתבטל באופן זה. ובאם ה' יבחר שבראש השנה יהודי יעשה פעולה, הוא יבצע, כי זהו רצון ה'.

וכמשל המלך הרוצה להסיר את כתר המלכות מראשו בעת מנוחתו, שלא יניח הכתר על ראש אחד השרים – כיוון שאז השר יטעה לחשוב שעשה כן מצד חשיבותו של השר. ולכן הוא מניח את כתרו על וו תלייה וכיו"ב, שהוא דומם ולא שייך שירגיש מציאות אישית, ואם כן ניתן לבצע בו תנועה של 'מציאות' ולא תגרם מכך שום טעות. ועל דרך זה אדם שבטל כל כך ומרגיש כמו וו תלייה של המלך – אמצעי עבור שימוש המלך, יכול לעשות גם תנועה של מציאות – עשיה חיובית, והיא תהיה רק מצד רצון המלך.

כא "כל ענינו הוא המלך עצמו"
לעיל בסעיף ד' כתב "שאינ מציאות חוץ מהמלך" ואילו כאן כותב "וכל ענינו הוא המלך עצמו", שכן לעיל מציאותו נאבדת, אך כאן זו דרגא גבוהה יותר – שהוא "כולא חד" עם המלך, כלומר, שגם מציאותו היא בהתאם לרצון ובחירת המלך (כנ"ל בביאור הקודם), וכפי שמסיים "כל ענינו הוא שרצון המלך נשלם על-ידו".

כב "אינו חושב כלל על עצמו, גם לא על שלילת מציאותו, וכל ענינו הוא שרצון המלך נשלם על ידו"

כלומר, גם כאשר הוא מתבטל ממציאותו, הרי בפועל הוא חושב על עצמו – על כך שמציאותו נאבדת. [ואף שזה שמציאותו נאבדת היא בגלל שחושב על המלך, הרי בפועל הוא חושב גם על התוצאה בנוגע אליו]. אבל למעלה מזה הוא

שייכות לעניין המציאות, אבל למרות זאת – באם ירצה, יכולה ליווצר ממנו גם מציאות (ראה בביאור הבא ובהערת רבינו 47).

כ "שלילת מציאותו – הרי זה מפני ששייך עדיין לגדר המציאות"

בראש השנה שחל בשבת שוללים את התקיעה, והוא עניין ביטול המציאות. וכמו אדם שהקשר שלו אל המלך הוא בזה שמציאותו מתבטלת, כי מציאות היא דבר נפרד מהמלך. אך במקדש היו תוקעים, והוא כמו אדם שכל מציאותו היא עניין של המלך, ואזי הקשר שלו למלך הוא גם דרך מציאותו.

והביאור בזה: האור האלוקי שמאיר בעולם בראש השנה שחל בשבת, יש לו גדר – שלגביו הכל בטל ואין מקום למציאות שחוץ ממנו. ומצד קביעה זו מושללת פעולה שחוץ מאלוקות. אך מצד האור שהאיר במקדש – יש רק אותו ממש, ולכן אינו מוגדר בשום תואר וגדר, אלא הכל הוא כפי שיקבע – אם יקבע שהעולם אינו מציאות – לא תהיה מציאות, ואם יקבע שהעולם הוא מציאות – תהיה מציאות (אך יהיה ברור שהיא תהיה קיימת בתור מציאות רק מצד בחירתו).

[כלומר, שלגבי האור שמאיר בעולם בראש השנה שחל בשבת, יש יחס שלילי לעניין המציאות – לגביו, "מציאות" היא דבר שהיפך מאלוקות ולכן צריך לשלול אותה ולהיות באופן שמציאותו נאבדת. מה-שאינ-כן במקדש, הרי אין שום מושג של דבר שחוץ לאלוקות, גם מציאות, כי גם זה שהיא מציאות נוצר מבחירתו. ולכן אין צורך לשלול אותה].

ובאדם העובד מצד גילוי זה, העבודה אינה דוקא בתנועה של איבוד המציאות, אלא בהתאם

בשופר, (אלא) באופן ד"מנפשיה כרע", ועד שאינו מרגיש אפילו ש"מנפשיה כרע", כי אם, שהפעולה דתקיעת שופר נעשית מאליה.

סיכום: שלילת המציאות נדרשת רק כשיש גדר של מציאות, אבל כשאינו שייך לגדר של מציאות וכל עניינו הוא שרצון המלך נשלם על ידו – הרי גם פעולה ועשייה אינה סתירה לביטול, כיוון שהוא "כולא חד" עם המלך, ואין נרגשת בזה מציאות, אלא כאילו נעשה מאליו.

ח. וענין זה (התקיעה בשופר במקדש בראש השנה שחל בשבת, מצד הביטול שלמעלה מגדר של מציאות כלל, גם לא שלילת המציאות) נעשה על ידי גילוי אור אלקי שלמעלה מגדר המציאות לגמרי, גם לא באופן של שלילת המציאות, שלילת החיוב ושלילת השלילה:

גם האור האלקי שמתגלה ביום השבת, בחינת האלקות שלמעלה מהעולם, שעל ידי זה נעשה ביטול ועליית העולם עד לבחינת האצילות

ומובן, שבדרגא זו העשייה שלו היא באופן שנעשה ממילא, על דרך "מנפשיה כרע"⁴¹ כג, ויתירה מזה – שאפילו אינו מרגיש ש"מנפשיה כרע".

ועל פי זה מובן שבמקדש היו תוקעין גם בראש השנה שחל בשבת:

כל זמן שישנו גדר של מציאות (שלילת המציאות), לא יכולה להיות הפעולה דתקיעת שופר, כי כל עבודה ופעולה, גם עבודת ופעולת הביטול, היא בסתירה להביטול במציאות לגמרי.

אבל במקום ודרגא שלמעלה מגדר של מציאות כלל, עד שלא שייך אפילו שלילת המציאות – אין הכרח במצב של העדר הפעולה דוקא (שלילת המציאות), אלא יכול להיות גם מצב של פעולה ועשייה, ואין זה בסתירה להביטול, כיון שאין זה ביטול של שלילת המציאות, כי אם, למעלה מגדר של מציאות כלל – להיותו חד ממש עם הקב"ה, "ישראל וקב"ה כולא חד"⁴², ובמילא, כיון שתקיעת שופר בראש השנה היא מצוה בתורה, נעשית פעולה זו (לא באופן שישנה מציאותו של האדם שתוקע

43 וגם התואר "יחיד" – עם היותו למעלה מ"אחד", הרי הוא תואר, ועד שנקרא בשם "יחידו של עולם", שיש לו שייכות ל"עולם" (כולל גם שעולם הוא מלשון העלם).

41 ראה ירושלמי ברכות פ"ה ה"ד. הובא בתוס' שבת קיח, סע"ב. ועוד.

42 ראה זח"ג עג, א.

ביאורים בתורת רבינו

כאשר חושב רק על רצון המלך.

כג "מנפשיה כרע"

בירושלמי פ"ב ה"ד: "אמר ר' מתניה אנא מחזק טיבו לראשי, כד הוה מטא מודים, הוא מנפשיה כרע". כלומר: אני מחזיק טובה לראשי, שכאשר אני מגיע למודים – הוא כורע מאיליו. השתחוואה זו אינה בדרך 'פעולה',

בסגנון אחר: העובדה שמציאותו נאבדת אינו מצד ציווי המלך, אלא זו תחושתו האישית. והדרגא הנעלית יותר היא כשאין לו כל תחושות אישיות, וכל מציאותו היא דבר אחד – לקיים רצון המלך.

מהותו ועצמותו ית' שלמעלה מכל תואר וגדר (שזה נתגלה במקדש) אין הכרח בשלילת המציאות (להיותו גם שלילת השלילה⁴⁷), ואדרבה, עלה ברצונו למלוך על העולם, ועלה ברצונו שהכתרה תהיה על ידי פעולה ועשייה דתקיעת שופר דוקא.

סיכום: הגילוי דיום השבת שייך לגדרי המציאות, ולכן נדרשת בו שביתה וביטול העולם. אבל בבית המקדש מתגלה מהותו ועצמותו שלמעלה מכל תואר, שלגביו אין הכרח בשלילת מציאות העולם, ועלה ברצונו למלוך על העולם דווקא על-ידי תקיעת שופר.

ט. בסגנון אחר – בעומק יותר:

ידוע⁴⁸ החילוק שבין מצוות לתורה – שמצוות הם ציווי להאדם איך להתנהג

(כנ"ל ס"ו) – הרי, מזה גופא ששבת מכל מלאכתו, שלילת וביטול העולם, מוכח, שדרגא זו שייכת לגדרי העולם⁴⁹, ואפילו הביטול דחכמה דאצילות הוא באופן ש"הוא לבדו הוא ואין זולתו", שלילת המציאות כה, ועד שגם "אין סוף" הוא תואר ששולל "סוף", שמורה על שייכות לגדרי המציאות (זמן ומקום)⁴³ כו.

ולמעלה מזה (למעלה גם מגדר דמעלה ומטה) – מהותו ועצמותו ית' שלמעלה מכל תואר וגדר כו', שלילת החיוב ושלילת השלילה, שגילוי זה נעשה במקדש⁴⁴, כמ"ש⁴⁵ "השמים ושמי השמים לא יכלכלוך אף כי הבית הזה" בניחותא⁴⁶.

ולכן במקדש היו תוקעין גם בראש השנה שחל בשבת – כי, מצד

44 ועל דרך זה ב"כל מקום שיש בו בית דין כו" – כי, "משחרב ביהמ"ק אין להקב"ה בעולמו משכן ומכון לשבתו הוא יחודו ית' אלא ארבע אמות של הלכה כו" (תניא פל"ד).

45 מ"א ח, כז.

46 ראה לקר"ש חכ"א ריש ע' 148. וש"נ.

47 להעיר, שהלשון שלילת השלילה כולל שני ענינים: (א) שלא שייך לומר עליו שהוא מושלל

מהדברים שלמטה בלי ערך ממנו, כיון שאינו שייך אליהם כלל, כמו שלא שייך לשלול ענין המימוש בנוגע לסברא שכלית. (ב) שאינו מוגדר בהגדר ד"שלילה" ומושלל מזה, ולכן, אפשר שיהיו גם הדברים שאינם בערך אליו. ובלשון הידוע (המשך תרס"ו ע' קסח) "שלילת החיוב ושלילת השלילה וממילא יש בו הכל".

48 ראה בארוכה תורת מנחם התועדויות תשמ"ח ח"ב ע' 244 ובהערה 80. ע' 663 ואילך.

ביאורים בתורת רבינו

כה "הוא לבדו הוא ואין זולתו, שלילת המציאות" כלומר, שמתייחסים אל הזולת וטורחים לשלול אותו באמירה שאין זולתו. אך במקום שאין זולתו לגמרי, לא צריך לומר זאת.

כו "אין סוף הוא תואר ששולל סוף" בדרגה שלא שייך גבול אין צריך לשלול סוף. עצם האמירה "אין סוף" מבטאת שלגביו יש מקום לעניין של סוף, אלא שהוא אין סוף.

שהאדם הוא מציאות שעושה פעולה בפני המלך - אלא השתחוואה המתרחשת בדרך ממילא, כתוצאה מכך שכל מציאותו היא עבור המלך.

כד "מזה גופא ששבת מכל מלאכתו .. מוכח, שדרגא זו שייכת לגדרי העולם" כלומר, שלגבי דרגא זו יש מושג של מלאכה, אלא שהקב"ה שבת מכל מלאכה.

להכתיר את הקב"ה למלך על האדם והעולם על ידי תקיעת שופר, ובמילא, נרגשת מציאות האדם והעולם. אבל מצד התורה הרי זה להיפך – שכיון שעלה ברצונו ית' שהכתרתו תהיה על ידי תקיעת שופר לכן נעשית הפעולה דתקיעת שופר, ובמילא, לא נרגשת מציאות האדם והעולם, כיון שכל ענינים אינו אלא שעל ידם יתקיים רצונו ית'.

ויש לומר, שהתקיעה בשופר בראש השנה שחל בשבת במקדש – שעיקר ענינו של המקדש הוא הארון⁵⁰, שבו נמצאים הלוחות והספר תורה, ענין התורה⁵¹ – היא (למעלה מגדר של

בעולם, היינו שישנה מציאותו של האדם והעולם, והמצוות הם להורות להאדם איך להתנהג בעולם, ובמילא, נרגש בהם מציאות האדם והעולם, מה- שאין-כן תורה היא "חמודה גנוזה"⁴⁹ דהקב"ה שלמעלה מהעולם, ובמילא, גם בדיני התורה, המצוות כפי שהם מצד התורה, לא נרגש מציאות האדם והעולם, כי אם, תורה, ומציאות האדם והעולם אינה אלא כדי שדיני התורה יתקיימו בפועל כו.

ולדוגמא בשופר: מצד גדר ה"מצוה" דשופר (ציווי להאדם) – ישנה מציאות האדם והעולם, וצריך

49 שבת פח, ב.

50 ראה רמב"ן ר"פ תרומה.

51 ועד"ז ב"כל מקום שיש בו בית דין .. סמוך"

– כי, הסמיכות איש מפי איש עד משה רבינו, מקבל התורה, מדגישה את ענין הביטול, על דרך הביטול דמשה, ששכינה מדברת מתוך גרונו (ראה גם תו"א יתרו סח, ג).

ביאורים בתורת רבינו

לא המקרה עצמו, אלא כל אלו הם רק אמצעי לגילוי חכמתו ית' בעניין זה.

רק מצד זה שחכמתו ית' אינה מוגבלת, הרי סברות אלו באות לידי ביטוי גם בעולם המעשה – שכתוצאה מהם נוצר עולם, בו מתבטאות סברות אלו למעשה. כלומר, שמצד התורה, כל מהותו של העולם הוא כאמצעי בו חכמת התורה יכולה להתבטא (וזהו "הליכות עולם לו, אל תקרי הליכות אלא הלכות", שמצד התורה אין עולם, אלא רק הלכה, וממנה נוצר העולם). וזהו עניינה של התקיעה במקדש – אמצעי לביטוי חכמתו ית' בעולם (ראה תו"מ התועדויות ה'תשנ"ב ח"א ע' 183).

ועל ביאור זה (בחינת התורה) כותב רבינו בתחילת הסעיף שהוא "בעומק יותר" מהמבואר לעיל סעיפים ז-ח (קיום ציווי התקיעה במקדש שמצד בחינת שלילת השלילה), כי לעיל מדובר סוף סוף שיש ציווי לאדם, מה-שאין-כן בדרגת התורה שאין אפילו ציווי כנ"ל בארוכה.

כז "החילוק שבין מצוות לתורה .."

כל ענינה של מצוה הוא התייחסות לענין אחר שחוץ מאלוהות, שהרי כל עניין המצוות שייך רק לאחר שישנו אדם ושופר בעולם ומצווים על האדם לתקוע בשופר.

לעומת זאת התורה – אינה ציווי לאדם כיצד להתנהג, אלא כל ענינה הוא גילוי חכמתו של הקב"ה – שעלה בחכמתו ית' שלו יצויר שיהיה עולם ויקרה כך וכך, ראוי שהדין יהיה כך וכך. ולכן ישנם בתורה דינים על מקרים שלא היו ולא יהיו (ראה תניא פרק ה). וענין תלמוד תורה אינה רק בשביל לידע את המעשה אלא לידע חכמת ה'.

ואף שגם המצוות אינם בשביל תועלת האדם והעולם, אלא רצון עצמי של הקב"ה – מכל מקום הרצון בפועל הוא שהאדם יקיים את המצווה, ואם כן יש בזה התייחסות למציאותו של האדם.

אך כפי שהדברים כתובים בתורה, שקדמה לעולם – העיקר אינו מציאות האדם המקיים, וגם

מתברך מהשבת שלפניו, מודגש ביותר הקשר דהשבת⁵⁵ עם ראש השנה שחל בעצמו בשבת⁵⁶:

ידוע⁵⁷ שבשבת שלפני ראש השנה קורין לעולם פרשת נצבים כ"מרומז בתיבת היום ("אתם נצבים היום") דקאי על ראש השנה, כי זה היום תחילת מעשיך זכרון ליום ראשון, שכל ניצוצי נשמות נצבים ומתעלים במקורם הראשון ביום זה עד לפני הוי"ה, ובאופן ד"לעברך בברית", שמורה על ההתקשרות וההתאחדות דישראל עם הקב"ה בקשר שלמעלה מן הטעם ודעת כו', באופן ד"כולא חד" (להיות שניהם עוברים בתוך גוף אחד – להיות לאחדים), שמצד זה בכחם לעורר את הרצון למלוכה.

וכיון שבשבת שלפני ראש השנה מודגש הכח של ישראל לפעול ענין ההכתרה, מסתבר לומר, שיש בו עילוי לגבי פעולת ההכתרה, וההסברה בזה – שבפעולת ההכתרה נרגשת מציאות האדם שתוקע בשופר ומכתיר את הקב"ה למלך, ואילו הכח לפעול ההכתרה הוא מדרגא נעלית יותר, "נצבים לפני ה' אלקיכם", תכלית הביטול לגמרי.

"מצוה") כמו שענין ה"שופר" הוא מצד התורה, שלכן, אין זה בסתירה לתכלית הביטול, כיון שבתקיעה זו לא נרגשת מציאות האדם, כי אם, מילוי רצונו ית' שיכתירוהו על ידי תקיעת שופר.

ודוגמתו גם בזמן הזה – אמירת פסוקי שופרות גם ביום טוב של ראש השנה שחל בשבת⁵², שזהו ענין השופר כפי שהוא בתורה, ונעשה באופן ד"תען לשוני אמרתך"⁵³, "שהתורה היא אמרתך, אלא שלשוני תען כעונה אחר האומר מה שהוא אומר"⁵⁴, באופן ש"ישראל אורייתא וקב"ה כולא חד"⁴².

סיכום: "מצוות שופר" היא ציווי לאדם, בו נרגשת מציאותו. אבל פסוקי שופר כפי שהם חלק מהתורה – הם רק מה שעלה ברצון ה', ומצידים אין מקום למציאות האדם, וכל עניינו הוא שעל ידו מתקיים הרצון. עניין זה נרגש בתקיעה שבבית המקדש, שהוא מקום הארון, וכן באמירת פסוקי שופרות בראש השנה שחל בשבת.

י. ויש להוסיף ולקשר העילוי דיום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת עם השבת שלפני ראש השנה, שבת זו, שנוסף לכך שראש השנה דכל שנה

עד לגמר ושליומות הבריאה בראש השנה, יום ברוך אדם הראשון, שעל ידו נעשה חידוש בהבריאה כולה, שלכן "זה היום (ראש השנה) תחלת מעשיך": וסיום פרק שישי – ה' ימלוך לעולם ועד", תכלית השלמות וההתקשרות המלך לעתיד לבוא.

56 נוסף על הקשר והשייכות דכל השבתות, כמודגש בשירו של יום, כולל גם היותם מעין ודוגמת "יום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים" (תמיד בסופה).

57 לקו"ת ר"פ נצבים.

58 "היום יום" כ"ה אלול. ובכ"מ.

59 דב"ר פ"ב, יד. וראה שמו"ר פט"ו, ב.

52 ראה אוה"ת דרושי ר"ה (כרך ה' ע' ב'קיד): ולפי שמשחרב בית המקדש אין להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה, נמצא התורה גם כן נקראת מקדש, ועל כן מזכירים פסוקי שופרות גם ביום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת.

53 תהלים קיט, קעב.

54 תו"א יתרו סז, ב.

55 להעיר, שהשייכות לראש השנה מודגשת גם בפרקי אבות שלומדים בשבת זו – פרק חמישי ושישי: התחלת פרק חמישי – "בעשרה מאמרות נברא העולם", שכולל התחלת הבריאה בכ"ה באלול,

ונמצא, שגם חודש תשרי מתברך על ידי עבודתם של ישראל⁶¹, אלא, שעבודתם היא – שקורין ברכתו של הקב"ה בתורה, בדוגמת תקיעת שופר במקדש⁶² בראש השנה שחל בשבת, שאין זה ביטול דשלילת המציאות, אלא למעלה מגדר של מציאות כלל⁶³, כי אם, ישראל וקב"ה כולא חד⁶⁴.

ויש מעלה בתקיעת שופר במקדש בשבת לגבי הקריאה דפרשת נצבים – כי, הקריאה דפרשת נצבים היא קריאת ברכתו של הקב"ה, ואילו תקיעת שופר במקדש בשבת היא פעולה ועשייה דהאדם, אותה הפעולה (לכאורה) כמו תקיעת שופר בימות השבוע במדינה, ואף-על-פי-כן, נעשית פעולה זו בתכלית הביטול לגמרי.

סיכום: פעולת ההכתרה נרגשת מציאות האדם, אבל בשבת שלפני ראש השנה מודגש הכח של ישראל לפעול ההכתרה – "אתם ניצבים... לפני הוי"ה", שהוא התקשרות ישראל וקוב"ה באופן דכולא חד. ומצד ביטול זה אין בכוחם לברך את החודש, והקב"ה מברכו על-ידי קריאת ישראל בתורה. אמנם בתקיעת שופר במקדש יש מעלה – שגם פעולת האדם נעשית בתכלית הביטול.

ויש לומר שענין זה מתבטא גם בברכת החודש על ידי הקב"ה, כתורת הבעש"ט הידועה⁵⁸ שבשבת שלפני ראש השנה מברך הקב"ה חודש השביעי – דלכאורה אינו מובן: קידוש החודש תלוי בישראל דוקא, וכמפורש במדרש⁵⁹ בנוגע לראש השנה: "כשמתכנסין מלאכי השרת לפני הקב"ה לומר אימתי ראש השנה... הקב"ה אומר למלאכי השרת להם, לי מה אתם שואלים, אני ואתם נלך אצל בית דין של מטה", ואף-על-פי-כן דוקא ברכת חודש תשרי (שהיא במקום קידוש החודש⁶⁰), ובה מכריזים אימתי ראש השנה שהוא גם ראש חודש) אינה על ידי ישראל, אלא על ידי הקב"ה?!

וההסברה בזה – שבשבת שלפני ראש השנה שבו נמשך הכחל ענין ההכתרה, ישראל הם בתכלית הביטול לגמרי, שאינם מציאות שתברך את החודש (כמו בראש השנה שחל בשבת שאין מי שיתקע בשופר), ולכן מברכו הקב"ה.

ולאידך, אף שאין מי שיברך את החודש, הרי, ברכתו של הקב"ה היא – "אתם נצבים היום כולכם לפני ה' אלקיכם", שזה נעשה על ידי זה שישאל קורין פרשה זו בתורה.

60 ראה לקו"ש ח"ט ע' 187 ואילך.

61 ראה בארוכה לקו"ש ע' 191.

62 וע"פ המבואר לעיל (ס"ט) השייכות דמקדש לתורה – יומתק יותר שענין זה מודגש בקריאה בתורה דוקא.

63 ובהדגשה יתירה כשקורין נצבים-וילך ביחד – שהענין ד"נצבים", עמידה, אין עמידה אלא ביטול, הוא האופן של "וילך", הליכה מחיל אל חיל, הוספה בענין הביטול בעילוי אחר עילוי.

64 ויש לומר, שענין זה שייך להשבת שלפני ראש השנה דוקא – שהוא על דרך ובדוגמת השבת שלפני בריאת העולם (פרדס שער ד' פ"ז. ועוד), שיש בו עילוי לגבי השבת שלאחר שלימות הבריאה, כי, השבת שלאחר שלימות הבריאה הוא ביטול המציאות, ובמילא, שייך לגדר של מציאות (באופן של שלילה), ואילו השבת שלפני הבריאה אינו שייך לגדר של מציאות כלל. ועד כדי כך, שהוא למעלה אפילו מהענין ד"ויברך אלוקים את יום השביעי ויקדש אותו" שנאמר בשבת שלאחר ("ויכולו") שלימות הבריאה.

היינו, שקיום התורה ומצוות נעשה כמו מאליו, ללא המציאות שלו, ועד שאין זה באופן של שלילת המציאות, כי אם, מפני שישראל וקב"ה כולא חד.

ולדוגמא מוחשית במצוות הצדקה (מצווה כללית⁶⁵) – שנתנת הצדקה היא באופן שלא נרגש אצלו שהוא ה"נותן"⁶⁷, אלא, שפעולת הצדקה נעשית כמו מאליו, שאין מציאות של "נותן", כי אם, מצוות הצדקה.

סיכום: גם כשלומדים בעניינים שלמעלה מכל גדר ותואר, הרי המעשה הוא העיקר, שכל אחד צריך להשתדל שעבודתו תהיה ללא הרגשת המציאות. וכמו בנתינת צדקה, שלא נרגש אצלו שהוא הנותן, אלא את מצוות הצדקה.

יא. ועוד ענין עיקרי בנוגע להאמור לעיל – שגם כשלומדים ומתבוננים בעניינים הכי נעלים, כענין הנ"ל, שאינו אפילו בגדר של "ענין נעלה", כ"א למעלה מכל גדר ותואר, צריכים לידע ש"המעשה הוא העיקר"⁶⁵, ואדרבה, במכ"ש וק"ו משאר עניני התורה שבהם ישנו הכלל ש"המעשה הוא העיקר", ועל-אחת-כמה-וכמה ענין הכי נעלה כו'. ומההוראות בנוגע לעבודה בפועל – שכל אחד ואחד מישראל צריך להשתדל ולפעול בעצמו (כל חד וחד לפום שיעורא דיליה) שעבודתו בכל עניני התורה ומצוות תהיה ללא הרגשת המציאות שלו, היינו, שאין זה באופן שהוא לומד תורה ומקיים מצוות, כי אם, באופן ד"מנפשי' כרע",

65 אבות פ"א מ"ז.

66 ראה תניא פל"ז. ובכ"מ.

67 אף שגם כשיש אצלו הרגש שהוא ה"נותן"

נעשית פעולת הנתינה בסבר פנים יפות, ובפרט בידעו שהוא לא רק "נותן", אלא גם "מקבל", ועד שמקבל יותר ממה שנותן – "יותר ממה שבעה"ב עושה עם העני העני עושה עם בעה"ב" (ויק"ר פל"ד, ח. ועוד).

סיכום כללי

סעיף א: עניינו של ראש השנה הוא הכרת הקב"ה למלך, על-ידי שמעוררים הרצון והתענוג במלוכה. ומבואר בחסידות, שבראש השנה שחל בשבת נמשך התענוג העליון מצד עצמו ולכן אין צורך בתקיעת שופר. אמנם בבית המקדש היה אפשר להמשיך תענוג נעלה יותר.

סעיף ז: אמנם בבית המקדש היו תוקעים גם כשחל בשבת, וביאור העניין: שלילת המציאות נדרשת רק כשיש גדר של מציאות, אבל כשאנו שייך לגדר של מציאות וכל עניינו הוא השלמת רצון המלך – הרי גם פעולה ועשייה אינה סתירה לביטול, כיוון שהוא "כולא חד" עם המלך ואין נרגשת בזה מציאותו, אלא כאילו נעשה מעצמו.

סעיף ח: והנה, הגילוי דיום השבת שייך לגדרי המציאות, ולכן נדרשת בו שביתה וביטול העולם. אבל בבית המקדש מתגלה מהותו ועצמותו שלמעלה מכל תואר, שלגביו אין הכרח בשלילת מציאות העולם, ועלה ברצונו למלוך על העולם דווקא על-ידי תקיעת שופר.

סעיף ט: ובעומק יותר: "מצוות שופר" היא ציווי לאדם, בו נרגשת מציאותו. אבל פסוקי שופר כמו שהם בתורה – הם רק מה שעלה ברצון ה', ומצידם אין מקום למציאות האדם, וכל עניינו הוא שעל ידו מתקיים הרצון. עניין זה נרגש בתקיעה שבבית המקדש, שהוא מקום הארון, וכן באמירת פסוקי שופרות בראש השנה שחל בשבת.

סעיף י: פעולת ההכתרה נרגשת מציאות האדם, אבל בשבת שלפני ראש השנה מודגש הכח של ישראל לפעול ההכתרה – "אתם ניצבים... לפני הוי"ה", שהוא התקשרות ישראל וקוב"ה באופן דכולא חד. ומצד ביטול זה אין בכוחם לברך את החודש, והקב"ה מברכו על-ידי קריאת ישראל בתורה. אמנם בתקיעת שופר במקדש יש מעלה – שגם פעולת האדם נעשית בתכלית הביטול.

סעיף יא: גם כשלומדים בעניינים שלמעלה מכל גדר ותואר, הרי המעשה הוא העיקר, שכל אחד צריך להשתדל שעיבודתו תהיה ללא הרגשת המציאות. וכמו בנתינת צדקה, שלא נרגש אצלו שהוא הנותן, אלא את מצוות הצדקה.

סעיף ב: מהעניינים העיקריים בראש השנה הוא עבודת האדם, ולכן נקבע דווקא ביום בריאת האדם. ויש לומר שהעדר התקיעה היא עבודה באופן של שלילה, שיש בה מעלה על התקיעה בפועל. אמנם התקיעה במקדש היא עבודה נעלית יותר, כדלקמן.

סעיף ג: ויובן בהקדים עניין השופר והשבת בעבודת האדם: העבודה דשופר הוא עניין הביטול, שהוא המעורר רצון למלוכה. גם השביתה בשבת קשורה לביטול – שמצד גילוי האור ביום זה לא שייך לעשות מלאכה בפני המלך. והביטול בראש השנה שחל בשבת הוא בחינת "שבת שבתון".

סעיף ד: וביאור העניין: יש שני אופנים בביטול – הראשון, שנרגשת מציאותו. והשני, שאינה נרגשת כלל. ולדוגמא: ביום שישי למעשה בראשית, פעל אדם הראשון ביטול בבריאה באמירת "בואו ונשתחוה". אבל בביטול זה נרגשה מציאות המשתחוים, ורק למחרת, ביום השבת, היתה שביתה גמורה. וכך במסירות נפש – מצד בחינת היחידה עדיין נרגש שמוסר נפשו, ואבל מצד עצם הנשמה אין מציאותו נרגשת כלל.

סעיף ה: וזו העבודה בראש השנה שחל בשבת: תקיעת שופר היא "פעולה" של התבטלות, בה נרגשת מציאות האדם. אבל בראש השנה שחל בשבת, העבודה היא שבטלים בתכלית עד שאין יכולים לתקוע בשופר.

סעיף ו: עניין זה נובע מאופן הגילוי האלוקי: בימות החול, וכן בראש השנה שחל בימות השבוע, מתגלה אור אלוקי שמתלבש בעולם ולגביו הוא יש ומציאות, והעבודה היא לבטל המציאות, ולכן צריך פעולה דתקיעת שופר. אבל בשבת מתעלים

מילואים

לביאור יח: ביאור עניין זה יובן על פי הידוע ש"צמצום לא כפשוטו", כלומר, שלגבי העצמות שני הדברים נכונים במקביל ובאותה מידה: מצד אחד, מציאות העולם אינה קיימת. ומאידך, על-ידי הצמצום העולם אכן קיים.

וביאור העניין: גם אצל רב המלמד תלמידים יש שתי דרגות – כפי שהוא בעצמותו, הרב מרומם ממציאות של תלמידים, אבל מצד מדרגה נמוכה יותר שבו ששייכת לזולת יש מציאות של תלמידים. אבל אצל הרב, אלו שתי מדרגות שונות בנפשו. מה-שאי-כן בבחינת העצמות – אין כאן שתי מדרגות שונות, אלא שתי הנחות יסוד מנוגדות, שאחת לא מחלישה את השניה ויש את שניהם בכל התוקף. כלומר, שמצד אחד אין עולם, ובכל זאת מצד הצמצום יש עולם. וזהו חיבור דעת עליון ודעת תחתון – "למהוי אחד באחד" (ראה הדרן על הרמב"ם ה'תשל"ה).

ובאמת, שעל עניין זה לא שייך להביא משל: הבנה ומשל שייכים רק לאחר הצמצום, אבל עצמותו ית' לא היה צמצום ולא שייכת הבנה. ובמאמרי אדמו"ר הרי"צ מתבטא ביחס לעניין זה: "הכל ישנו והכל אינו וכחדא אינון" (סה"ט תרפ"ט ע' 110). והנה, על "הכל ישנו" יש משל, וגם עניין "הכל אינו" יש קצת הבנה. אבל על "כחדא אינוהו", כפי שזה בעצמותו, לא היה צמצום ולכן לא שייך הבנה.

לביאור ג: ובזה יובן מה שמבואר בקבלה וחסידות, שבערב ראש השנה ישנו סילוק המלכות. ולכאורה הרי אמרו חז"ל שהקב"ה מבקש "אמרו לפני מלכויות", ואם כן נמצא שהוא רוצה במלוכה? אלא שזה גופא הוא רצונו – שההכתרה תהיה לא מצידו, אלא מצד הקבלה שלהם.

לביאור ד: וטעם הדבר שצריכה להיות עבודת האדם דווקא הוא, כיוון שעל-ידי עבודת האדם ניתן להמשיך ולפעול דברים נעלים יותר ממה שנמשך מצד החד העליון, מאחר ששרשם של ישראל הוא למעלה מזה (ראה במ"מ שבהערת רבינו 11).

לביאור טז: וזהו מה שכתוב "ויכל אלוקים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה". והדבר תמוה, שהרי הקב"ה סיים מלאכתו ביום שישי ולא בשביעי? ופירש רש"י "מה היה העולם חסר, מנוחה. באה שבת כלתה ונגמרה המלאכה". כלומר, שגם ביום שביעי היתה מלאכה – שנבראה המנוחה. ולכאורה צריך ביאור: הרי מנוחה היא העדר עשייה, ומה פירוש הדבר שעל ידי המנוחה של הקב"ה נשלמה בריאת העולם? אלא שזהו מה שהתוסף בעולם בשבת – שתאיר בו הדרגה שלמעלה מהבריאה (ראה תו"מ סה"מ ח"ד ע' מ). וזוהי ה'נשמה יתירה' שמאירה אצל יהודי בשבת. ולכן "עכו"ם ששבת חייב מיתה", כי עכו"ם שייך רק לבחינה האלוקית המאירה ביום חול, שלגביה יש מקום למציאות העולם והאדם, ועבודתו היא להתבטל ולידע ש'הוא עושינו' (לקו"ש חט"ו ע' 55 ואילך).

החזקת מכון 'ביאורים במאמרי רבינו'

מוקדשת לחיזוק ההתקשרות לכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו
על-ידי ועד ידידי המכון

ר' שמואל ומשפחתו שיחיו אייזנברג
הרב לייבל ומשפחתו שיחיו בוימגארטען
ר' אהרון יעקב ומשפחתו שיחיו בלנן
ר' מנחם מענדל ומשפחתו שיחיו גורביץ
ר' יהודה ומשפחתו שיחיו דוידאוו
ר' מנחם מענדל ומשפחתו שיחיו פישר
ר' נתן ומשפחתו שיחיו ציבין
ר' ראובן ומשפחתו שיחיו קיל
הרב יצחק ומשפחתו שיחיו רסקין

קובץ זה נדפס

לזכות חתן בר המצוה הת' **יהודה מאיר** שיחי'

לרגל הכנסו לעול מצוות

י"ג תשרי התשפ"ד

נדפס על-ידי ולזכות הוריו

ר' **ירחמיאל מנחם מענדל** וזוגתו מרת רבקה **פייגא** וילדיהם שיחיו

גולדשמיד

להצלחה רבה ומופלגה בטוב הנראה והנגלה בכל אשר יפנו בגשמיות וברוחניות
ולנחת רוח יהודי חסידותי מתוך שמחה וטוב לבב

קובץ זה נדפס

לעילוי נשמת

הרה"ח הרה"ת ר' **יהודה ליב**

בן הרה"ח הרה"ת המשפיע הנודע

ר' **פרץ** ע"ה **מאצקין**

נלב"ע ט' מנחם אב התשע"ט

נדפס על-ידי ולזכות בנו הרה"ת ר'

מנחם מענדל וזוגתו מרת **אסתר**

ומשפחתם שיחיו

מאצקין

קובץ זה נדפס

לזכות ר' **מנחם מענדל**

וזוגתו מרת **שטערנא שרה**

ומשפחתם שיחיו

חן

לברכה והצלחה

בגשמיות וברוחניות